

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:60, polletna K 10:80, četrtna K 5:40, mesečna K 1:80; za Nemčijo celoletno K 26:40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36:—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in nrađuje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlirvstica 30 vin., pogojen prostor, poslama in reklame 40 vin. — Inzerati sprejema upravništvu.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Stev. 414. V Ljubljani, v ponedeljek dne 21. oktobra 1912. Leto II.

Armade balkanske zveze na turških tleh. Pregled vojnih operacij.

OFENZIVA IN DEFENZIVA.

Oborožene armade si stojijo na vseh balkanskih bojiščih iz obraza v obraz in tu tam so se že vršile male, ampak ljute in krvave praske. Spopadi so se vršili med manjšimi četami, ki imajo nalogo rekognoscirati teren in pregledati sovražnikove pozicije. Mase armad niso še nikjer trčile druga ob drugo in velike bitke se napovedujejo šele za prihodnje dni. Iz dosedanjih poročil lahko posnamemo, da turška vzhodna armada prepušča ofenzivo Bolgarom. Bolgarske prve čete so ob železniški progi v Drinopolje udrle v Tracijo in zasedle mesto Mustafa pašo in višino Kurtkale (703 metre nad morjem), ki obkrožuje dolino reke Marice. Obe točki so Turki prepustili brez resnega odpora. Nadaljnja poročila trde, da prodirajo bolgarske čete tudi v smeri proti Kirk-Kilisli, kjer je zbrano desno krilo turške armade. Iz vesti, da se bolgarski car, ki je prisostvoval defileju vojaških čet pri Mustafi paši, vrnil v Staro Zagoro, je sklepati, da je ondi glavno taborišče bolgarske armade.

Z zapadnega bojišča so poročila nejasna; iz njih je razvidno le to, da se turki pomikajo proti meji, kar kaže, da mislijo na ofenzivo, na napad. Z druge strani pa je očitno, da prodira desno srbsko krilo na slavnoznano Kosovo polje, kjer je sultan Murad I. v krvavi bitki leta 1389. osvojil staro srbsko carstvo.

RAZVRSTITEV SOVRAŽNIH ARMAD.

O razvrstitvi balkanskih in turške armade ni še zanesljivih poročil. O Turkih je znano, da je od obeh glavnih armad vzhodna armada zbrana v drinopoljski okolici, dočim je druga armada, vkolikor ji ni odkazana obramba zoper grške napade, razpostavljena ob železniški progi Solun-Mitrovica v dolini reke Vardar, in se zbira severno in severovzhodno od Skoplja.

Naloga vzhodne turške armade so operacije v dolini reke Marice med Drinopoljem (na turških tleh) in med Plovdivom (v bolgarski vzhodni Rumeliji). Ofenziva je za turško armado tu težavna, ker se glavno taborišče bolgarske armade nahaja v Stari Zagori, ob vzhodni Kara... Ne glede na to je defenziva za turško arm. v trdnih postojankah pri Drinopolju in Kirk-Kilisli priporočljiva tudi zato, ker zacija še davnino ni končana in vsak dan, vsaka ura jim dovede novih ojačenj iz Anatolije. Čakajoče stališče je za Turke umljivo tudi zato, ker ni izključeno, da pripravljajo Bolgari tudi iz Burgasa napad na desno krilo pri Kirk-Kilisli. S tem bi se bolgarske sile sicer močno razdrobile, vendar bi s svojo akcijo resno ozorili Carigrad. Kakor govore poročila, so Turki Carigrad dobro utrdili in zavarovali zoper eventualne napade.

Drugeče so razmere na zapadnem bojišču, kjer ves položaj turško zapadno armado naravnost sili v ofenzivo. Ta armada — pove-

luje ji Mahmud Šefket paša — je zbrana po večini v trikotniku Skoplje-Priština-Vranja, deloma v smeri proti Kumanovu-Egri Palanki. Turška zapadna armada bi si bila lahko izbrala krajšo pot po dolini reke Strume do bolgarske meje, kjer bi bila prej dosegla sovražno armado. Ampak za operacijo preko Skoplja govori važna okoliščina, da se lahko poslužujejo železnice, ki vodi iz Soluna čez Skoplje do Mitrovice, in pa železnice Skoplje-Niš. Kakor kaže, prodirajo po dolini reke Strume le šibkejši oddelki, ki imajo namen preprečiti ali ovirati prodiranje Bolgarov proti Solunu.

Teren, kjer stoji turška armada, je silno gorat in le v neposredni okolici Mitrovice in Prištine so večje ravnine. Operativni cilj tudi zapadne turške armade je vsekako Sofija; ampak v sedanjem trenutku so turške čete nevarne srbski armadi. Namen zapadne turške armade je nedvomno ta, da v hitri uničevalni bitki uničijo in razkrope srbsko vojsko in se obrnejo potem proti bolgarski prestolici. Spomin na nesrečno srbsko vojsko pod poveljstvom ruskega generala Česnajeva v l. 1876 podkrepljuje Turke v tem namenu. Ampak nedvomno je srbska armada danes resnejši nasprotnik nego tedaj, ko se je dala poraziti celo od črne vojske mohamedanskih Srbov in Albancev iz sandžaka novopazarskega. Če Srbi zadržijo turški napad, je za turško armado nevarnost, da ji pride v hrbet bolgarska divizija od Kjustendila, ki ima nalogo braniti Sofijo. Nevarnost je velika, ker gre le za neznatne razdalje 50 do 60 kilometrov. Da so se Srbi dobro pripravili, je gotovo, in bodo dali mnogo posla tudi številnejšemu nasprotniku. Vsekako se morajo Turki v smeri proti Egri Palanki, kjer vodi prelaz iz Sofije v Macedonijo, dobro zavarovati. Če se bodo Srbi z zadostno močjo upirali turškemu napadu, ni izključena več dni trajajoča uničevalna bitka ob Vardarju.

PRODIRANJE BOLGARKE ARMADE NA TURŠKEM OZEMLJU.

Sofija, 19. oktobra.

Casopisje poroča v posebnih izdajah o podrobnostih včerajšnjih bojov. Bolgari so začeli svoje operacije z dveh točk naenkrat. Armada generala Ivanova, ki je zbrana okolo Stare Zagore, je prekoračila mejo v dveh linijah. Desno krilo je po kratkem, a vročem boju zavzelo soto Kurdkale, ki se nahaja na gorskem pobočju in obkrožuje mesto Mustafa paša. Turške predstraže niso mogle ustaviti prodirajočih bolgarskih čet in so se morale umakniti. Popred pa so še razstrelile železniški most čez reko Marico, ki ga je oddelek bolgarskih pionirjev za silo popravil, tako da je železniška zveza z bolgarske meje do Mustafe paše zopet upostavljena. Na drugi strani je udrila na turško ozemlje bolgarska divizija pri Dubnici, ki ima nalogo, da operira popolnoma neodvisno od ostale bolgarske armade. Ta bolgarska divizija, ki je zbrana med Strumnico in Strumo, je v hitrih marših

obšla osoško pogorje in zavzela Carjevo selo. Ta operacija se je izvršila na enak način kakor ona pri Mustafi paši. Z zavzetjem Carjevega sela je postala turška pozicija pri Džumaju nevzdržljiva. Ustavljali so se Turki z obupnim odporom, a naposled so se morali umakniti iz Džumaja. Prav tako so se umaknile tudi turške čete iz Razloga proti Orami. — O operacijah glavne bolgarske armade doslej ni še nobenih poročil, znano je le toliko, da so čete te armade zavzele Malo Trnovo in da so včeraj prodrle 16 kilometrov na turško ozemlje.

VOJSKOVODJE.

V turški armadi je generalisimus, t. j. vrhovni poveljnik vojni minister Nizim paša. Njegovo bivališče je Carigrad. Nazim je šestdesetleten mož, vojaško izšolan na Francoskem, učenec nemškega feldmaršala in reorganizatorja turške armade von der Goltz paše. Pod Abdul Hamidom se mu je slabo godilo. Po revoluciji mu je bilo poverjeno poveljstvo drugega (drinopoljskega) zbora in se je na svojem mestu izvrstno obnesel. Ko so počili nemiri v Bagdadu, je bil prestavljen tja in njegovo odločno roko so čutili tudi Angleži, ki so hoteli za slepo ceno kupiti zemljo v Mezopotamiji. Pred nekaj tedni je vdrugič prevzel vodstvo vojnega ministrstva.

Poveljnik turške glavne armade v Drinopolju, ki ima operirati zoper Bolgare, je Abdullah paša. Znan je za izbornega taktika in vživa veliko zaupanje v armadi. Tudi Abdullah je Goltzove šole in se je izkazal že v Grško-turški vojni l. 1897. Pod Abdul Hamidom je živel dalj časa v pregnanstvu. Pod novim režimom je bil imenovan za poveljnika zbora v Erzindžanu na ruski meji, pozneje pa v Smirni.

Poveljnik makedonske armade je — neznan. Nekateri imenujejo Mahmud Šefket pašo, znanega diktatorja iz mladoturške dobe, drugi pa Rizo pašo, ki velja za najspodobnejšega generala v turški armadi. Vojaško se je izšolal v Nemčiji. 1903 se je v Sani vojskoval zoper Arabce; ker od svojeglavnega Abdul Hamida ni mogel izposlovati ojačenja svojih čet, je bil v mestu obkrojen in se je končno vdal. Po mladoturški revoluciji je bil imenovan za vojnega ministra, protirevolucija ga je strinoglavila in odtlej ni bil v armadi več aktiven.

Za vrhovnega poveljnika v bolgarski armadi je imenovan general Mihael Savov, ki je igral važno vlogo pri reorganizaciji bolgarske armade. Izšolal se je v Rusiji. Izkazal se je v bolgarsko-srbski vojni l. 1885. Od l. 1886 je deloval v vojnem ministrstvu in je v glavnem njegova zasluga, da je bolgarsko ljudsko vojsko napravil sposobno. L. 1891 je bil imenovan za vojnega ministra in je ostalminister do l. 1899. Vdrugič je bil vojni minister od l. 1903 do l. 1907.

ČRNOGORSKE OPERACIJE.

Kako so Črnogorci razvrščeni in kako operirajo, je znano. Kolona Danila, to je južna kolona je iz Podgorice sem zavzela Tuzi in Humter se bliža Skadru (Scutari), kolona Martinovič se je iz Bara (Antivari) sem po Bojani Skadru

dru do taboriške utrdbe približala, kolona Vukotič, vzhodna, operira ločeno, deloma jugovzhodno proti Gusinju in Plavam, smer Peč (Ipek), deloma vzhodno proti Beranamu (smer?) deloma severovzhodno proti Bjelopolju, smer Sjenica. Vukotičeva kolona se hoče brezdvomno s srbskimi kolonami desnega srbskega krila glavne srbske armade združiti, naloga kolone Danilo in Martinovič po zavzetju Skadra pa ni znana. Lahko prodirate po dolini Drina, oz. Belega Drina proti Prizrenu in Diakovu, lahko po dolini Črna Drina proti Debru (Dibra) v osrčje Albanije, po obrežju proti Draču (Durazzo) lahko nazaj skozi Podgorico Srbom na sproti. Ni verjetno, da bi se mogli Črnogorci od svoje tako ogrožene meje zelo oddaljiti, operacijsko ozemlje je od Albancev zasedeno, južno in vzhodno od Skadra je tudi nekaj turške regularne armade. Skader sam bo Črnogorce po vsej priliki precej dolgo ustavil. Po zadnjih turških poročilih so turške čete iz Prizrena prodrle tudi proti črnogorski vzhodni armadi.

GRŠKI OPERACIJSKI NAČRT.

O grškem operacijskem načrtu je najmanj znanega. Baje so zbrali na črti Sarissa-Trikkala 70.000 mož. Železniških zvez v Turčijo ni iz Larisse morejo po dolini Salamnriasa prodirati po Tesaliji proti Solunu, oziroma Veriji in Bitolju (Monastir), iz Trikkale skozi Zygosprelaz in Metsovon v Epir, glavni cilj Janina, kamor pa dospejo še lažje iz Arte po istoimenski dolini; tu lahko prodirajo proti Elbasanu. Vendar bo to jako težko šlo, tudi niso dobri in vztrajni vojniki. Glavna reč je, da se ofenzivno vržejo proti Solunu in se seveda zato pomerijo z bitoljsko armado, ki jih prime na levem krilu.

Kar se tiče Rumunije, je, kakor znano, nevtralna. Reprezentira morda najboljšo vojaško silo na Balkanu. S tem, da ni mobilizirala in Bulgariji omogočila, da se z vsemi silami obrne proti Turčiji, ji je izkazala veliko uslugo, ker je Bulgarija sicer rumunski moči zelo izpostavljena. Zato je več kot gotovo, da se bodo pri končni ureditvi balkanskega vprašanja tudi rumunske zahteve, ki pa niso teritorialnega značaja, vpoštevale.

SOCIALIST V VOJNI.

Neki sodrug je izročil uredništvu berlinskega »Vorwärtsa« pismo srbskega prijatelja, ki je bil poklican kot častnik prvi dan mobilizacije. Pismo je pisano 4. oktobra na srbski meji in je dospelo šele čez deset dni v Berlin. Prvi del pisma je stvarno zanimiv; drugi del pa je dokument človeškega čuvstvanja in kaže, kako strašna in grozopolna je zavednemu socialistu moritev na debelo. Pismo se glasi:

»Včeraj zvečer se je razglasila mobilizacija. Oficialno se začne šele 6. oktobra in 9. oktobra zvečer mora biti armada pripravljena za odhod. Od danes zvečer naprej neprenehoma delajo v vseh vojašnicah. Vse delo odkazujejo kompanijam in kakor hitro pridejo vojniki, bodo popolnoma oboroženi. Takoj ponudijo so naznanili mobilizacijo s trobentanjem po vseh ulicah vseh mest. Vsi vojaški obvezanci

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

— Ali ji je slabše? — je vprašala gospodična Spicer.

— Ne — sem odgovorila. — Mrzlica že menda nekoliko ponehava. — Obnovila sem mrzle obkladke ter ji vlija nekaj kapljic zdravila v napol odprta usta.

— Ali je zopet zaspala?

— Mislim, da trdno spi.

Sedla sem zopet poleg gospodične Spicer. Po kratkem molku je rekla brez uvoda:

— Kaj menite o umoru pri Van Burnamovih?

Tako sem se prestrašila, da sem že hotela gospodični Spicer položiti prst na ustni, in skrbno pogledala bolnico, da vidim, kakšen vtis so napravile te besede nanjo. Toda ni se premaknila in dihala je sedaj celo mirneje kot prej. Bila sem prepričana, da trdno spi, ali pa da bdi v napol nezavestnem stanju in ne razume, kaj se godi okoli nje.

— Mislim, da je Howard v prav mučnem položaju — sem rekla. — Vse govori proti njemu!

— To je strašno! Prestrašno! Ne vem, kaj naj si mislim o tem. Van Burnamovi in predvsem Franklin uživajo splošno spoštovanje. Uboga gospa Van Burnamova.

— Da, to mora pač vsakdo odkritosrčno pomilovati! — sem pripomnila, in pogledala nepremični obraz bolnice.

Gospodična Spicer je nadaljevala:

— Ko sem čula, da je bila v hiši Van Burnamovih najdena mlada dama mrtva, sem se takoj spomnila Howardove soproge. Sama ne vem, zakaj, saj nisem imela nikakega vzroka misliti, da bo njiju zakon tako naglo in tako tragično končal. In nikakor ne morem verjeti, da bi jo bil umoril Howard. Ali niste tudi vi

mojega mnenja, miss Butterworth? Howard je prenežno čuteč, da bi izvršil tako dejanje. Zakaj zločin je bil storjen z veliko spretnostjo in z brezmejno krutostjo. Ali se Vam ni zdelo takoj čudno.

— Da — sem prikimala — skušala sem si zločin pojasniti.

— Gospod Stone je ves obupan nad svojo vlogo kot obremenilna priča, ki jo je opravil pred kornerjem. Toda drugače ni mogel. Policija je zahtevala njegovo izjavo.

— In imela je prav — sem pristavila.

— Da, lahko mogoče, a sedaj vsi tembolji želimo, da se Howardu posreči, dokazati svojo nedolžnost. Toda ne verujem, da bi mu bilo mogoče. Če bi bila njegova soproga le vedela...

Ali nista zatrepetali trepalnici bolnice? Že sem dvignila roko, da ukažem gospodični Spicer naj molči, toda omahnila mi je, ko sem spoznala svojo zmotu. Gospodična Spicer pa je nadaljevala:

— Ni bila hudobna, le nekoliko površna in lahkomišelnost. Hotela je v rodbini Van Burnamovi igrati veliko vlogo, in njeno razočaranje nad uspehom ni bilo majhno. Ko sem jo videla...

Videla jo je! Planila sem kvišku in prevrnila košarico za ročna dela, ki je stala poleg mojega stola. Toda še spomnila se nisem, da bi jo pobrala.

— Videli ste jo? — sem vzkliknila in z brezmejnimi začudenjem gledala gospodično Spicer.

— Da — je ponovila. Bila je nekaj časa odgojiteljica pri znani rodbini. Še preden je poznala Franklina in Howarda Van Burnam.

Moje začudenje je bilo tako veliko, da so mi zastale besede. Nemirno sem pogledovala zdaj gospodično Spicer, zdaj spečo ženo.

— Da ste jo videli! — sem ponovila, mislila sem, da šepetam, toda glas moj je bil bolj podoben kriku. — In ste vendar sprejeli to žensko?

Sedaj ni bilo njeno začudenje nič manjše od mojega.

— Zakaj naj bi ne bila sprejela tega dekleta? V kakšni zvezi sta obe?

Omahnila sem na stol. Cela stavba moje teorije se je zazibala.

— Ali si nista obe prav podobni? — sem zajecjela osuplo. — Mislila sem, domišljala sem si...

— Lujiza Van Burnam naj bi bila podobna temu dekletu? Ne, bila je čisto drugačna! Zakaj ste mislili, da bi si bili podobni?

Nisem odgovorila. Poslopje, ki sem ga tako skrbno in s takim naporom postavila, se je začelo rušiti nad menoj in zdihuje sem ležala pod njegovimi razvalinami!

Petindvajseto poglavje.

Če bi bil navzoč gospod Gryce, bi se bila v trenutku otesla te prevare, in bi se bila pomirila, preden bi se bil vprašal: Kaj se je neki zgodilo miss Butterworthowi?

Toda gospoda Gryce ni bilo v bližini, in četudi nisem kazala svoje osuplosti v pravi meri, vendar sem se dovolj izdala, da mi je zastavila gospodična Spicer sledeče vprašanje:

— Čudite se mojim besedam. Ali Vam je kdo dejal, da sta si slični?

Ker se nisem mogla izogniti odgovoru, sem krepko pritrdila z glavo in rekla:

— Da, nekdo je bil tako nespameten, da je to trdil.

Gospodična Spicer je premišljevala. Zanimala se je za stvar, toda ne dovolj, da bi se otesla lastnih skrbi. Nato je dejala:

— Lujiza Van Burnam je imela ostro brado in hladne, modre oči. In vendar je bil njen obraz za mnoge prav lep in privlačen.

— Vse skupaj je pač strašna tragedija — sem dejala. Nato sem skušala gospodično Spicer odvrtiti od tega predmeta, kar se mi je lahko posrečilo.

Pobrala sem tudi prevrnjeno košaro, jo postavila nazaj in opazila, da sta se ustni bolnice začeli rahlo premikati. Hitela sem k njej, sklonila se čez njo, a nisem mogla razumeti, kaj je rekla. Čez nekaj časa se je dvignila gospodična Spicer; voščila mi je lahko noč in odšla. Prosim, da me še, naj se ne trudim preveč in naj ne pozabim, da mi je zunaj na mizi pripravljen potvice in vina, kar naj mi služi kot okrepčilo. Spremila sem jo do duri in hitela po prstih zopet nazaj k bolnici.

Sedaj sem razločno čula njen šepet: »Van Burnam! Van Burnam!« in potem še: »Howard! Franklin!«

Ah! sem si mislila, polna upov. Če ni Lujiza Van Burnamova, je gotovo ženska, ki jo iščem. In ne da bi se brigala za njen upor, sem odgrnila odejo in ji potegnila črevlje in nogavice z nog.

Na nogi ni bilo videti brazgotine. Pogrnila sem zopet odejo in preiskala črevlje. Razumela sem takoj njeno bojazen, ko sem jo sezuvala. V podlogi čevljev so bili vsiti bankovci v visoki vrednosti. Bala se je, da bi se izvedelo, da nosi malo premoženje pri sebi.

Zašla sem zopet podlogo, postavila čevlje zopet pod posteljo in premišljevala. Zmotila sem se bila, da je begunka, ker je imela obleko gospe Van Burnamovne na sebi, ona sama. Izprevidela pa sem, da je bila umorjenka res Howardova soproga in bolnica njena tekmovalka.

To dejstvo je torej razrušilo vse moje sklepe. Katera obeh žensk je bila torej prišla s Howardom v hišo? Rekel je, da je spremljal svojo ženo, jaz na sem se prepričala, da je prišel z njeno tekmovalko. Kdo je imel prav?

Ker na to vprašanje nisem znala odgovoriti, sem se lotila druge točke. Kdaj sta zamenjali dami svojo obleko, oziroma kdaj si je osvojila bolnica dragoceno perilo in obleko gospe Van Burnamove? Ai preden je prišla v hišo, ali ko sta se že sešli?

morajo biti pripravljeni v teku 48 ur, da lahko takoj odidejo po oficijalni razglasitvi mobilizacije. Po mobilizacijskemu načrtu bo trpela izvedba mobilizacije le štiri dni; dva dni pa so vzeli vnaprej, tako da bo trajala mobilizacija šest dni. Zdaj je mobilizirana približno polovica armade. Vsi oficiji in polovica vojakov prvih starostnih razredov so že šest dni v vojašnicah. Jutri bodo mobilizirani vsi obmejni bataljoni drugega starostnega razreda, ker so bili že pred tremi dnevi poklicani.

Čas, ko se prične sovražnost, je neznan, računajo pa s koncem meseca (14. oktobra). Zdi se, da gre turški brambni načrt za to, da postavi vso silo nasproti Bolgariji. Iz starosrbskega ozemlja naglo umikajo čete. Iz tega razloga je Srbija privolila v bolgarski načrt, da postavi vso konjenico in eno popolno divizijo pod bolgarsko poveljstvo. Mi bomo zadeli najbrž na neznan odpor; naši najhujši sovražniki pa bodo skoro neprehodna poto in gorske ožine, kjer se bodo Turki čvrsto ustavljali in nam prizadajali napornih bojev. Druga težava bo hud mrz, na jugozahodni srbski meji se začne z večnim snegom pokrita gorovja. Ponovili se bodo prizori iz časa, ko je skušal Suvarov prekorčiti Alpe. Mnogo vojakov bo zmrznilo ponoči.

Veliko vprašanje je, kako se bodo vedli Arnavti. Gotovo, da pojde en del z nami. Oskrbeli jih bomo z orožjem. Avstro-Ogrska pa ima pristase tudi tu in ti se bodo borili proti nam, kakor tudi mohamedanski Arnavti. S tem bojevitim rodom bomo imeli pač več težav kakor s stoječo vojsko.

In zdaj osebno: Le malo ljudi ostane v našem stranknem štabu. Ti bodo pač vzdržali naš list. Jaz sam seveda ne morem nič več pisati. Imamo priletno starše, ki so zdaj brez kruha. Dokler sem pri življenju, sem upal, da bom skrbel zanje. In zdaj?

Neprijetno mi je iti v to človeško klanje. Ampak storiti ne morem ničesar. Prizadeval si bom, da varujem sebi podrejene ljudi in da se ognem vsem grozovitostim. Bojeval pa se bom pošteno. Ker se borimo žal z civilizirano vojsko in ker smo v ofenzivi, nas bodo vsi mohamedanci zelo sovražili. Na noben način se ne bom dal vti, ker se zavedam, da bi me mučili in umorili. Raje umrem.

Iz tega pisma boste razvideli in lahko vam zatrdim, da je v meni velik duševni mir. Nobenega strahu nimam in vseeno mi je, kaj bo z mano. Samo eno bolelost čutim: če padem tako mlad, potem bi hotel pasti v boju za svoj vzor, pasti bi hotel v revoluciji, in ne v vojni. Prosim Vas, da tople pozdravite soderuga pri »Vorwärtsu«. V vojno grem z gorkim spominom na nemško socialno demokracijo, ki mi je tako pri srcu. Bodite srčno pozdravljeni od Vašega N. N.

VOJNI HUJKAČI NA RUSKEM.

V Kijevu je prišlo več tisoč oseb pred poslopje avstrijsko-ogrške konzulata. Mnogi so vodili voditelji vseruske stranke. Več oseb je vdrla v poslopje in razbilo v stanovanjih in pisarnah vse na drobne kosce. Avstrijsko ogrsko zastavo in avstrijski grb je množica strgala s poslopja, zastavo sežgala in vmes prepevala rusko narodno himno. Voditelji so govorili hujkajoče govore in množica je divje vpila, naj Rusija napove Avstro-Ogrski vojno. Policija je mirno gledala početje množice in ni aretirala niti enega demonstranta. Vsa demonstracija je bila uprizorjena po šovinističnih hujkajočih z namenom, vladi pokazati vojno navdušenje ljudstva.

GOSPODARSKI »BLAGOSLOV« VOJNE.

Iz Halle ob Saali poročajo: Zaradi balkanske vojne je izbruhnila kriza v tovarnah za šivalne stroje in v tovarnah za porcelan. V ne-

katerih tovarnah delajo le po nekaj dni na teden, v drugih zopet odpustčajo delavstvo.

Iz Londona poročajo: Vsi industrijski okraji že močno občutijo posledice balkanske vojne, ker so bile balkanske dežele najboljši trg za angleško tekstilno industrijo.

ANOLEŠKI DELAVCI PROTI VOJNI.

Mirovni manifest, ki so ga podpisali radikalni poslanci in voditelji delavstva je napravil tukaj najboljši vtisk. Glasilo manchesterskih delavcev kritizira ostro Greyjevo politiko in naglašava skupnost interesov delavstva vsega sveta. Londonski delavski list zahteva sklicanje mednarodnega delavskega kongresa v posvet kritičnega položaja.

POSLEDICA MOBILIZACIJE.

Poročevalec angleškega lista »Daily Mail« poroča iz Sofije: Cena kruha narašča z vsako uro. Košček kruha velja 50 pfenigov. V restavracijah ni mogoče dobiti obeda, ker so vsi kuharji in natakarji v vojni. Prihajajoči in odhajajoči vlaki so prenapolnjeni, ljudje stojijo na stopnicah in sede na strelah vagonov. Na kolodvorih stojijo vlaki, kolikor daleč seže oko. Stroji so kurjeni že po več ur, a vlaki ne morejo oditi, ker so proge preprežene z vlaki. Vsi javni lokali so zaprti. Na cestah miruje ves promet cestne železnice. Konje izvoščakov je vzela vojaška uprava za vojno. Dvouprežen voz je pridrdral po cesti: voljak, z listino v roki, stopi k vozu, spreže konja in odide z njima, voz ostane prazen na mestu. Celo inozemski trgovci morajo prepuščati svoje avtomobile vojaški upravi.

KAKO SE GODI RANJENIM VOJAKOM.

Vojna poročevalka, gospodična Durhanova, je poslala natančno poročilo, »Daily Chronicle« o strašnih mukah, ki jih morajo prestajati vojaki zaradi nezadostne zdravniške pomoči. Durhanova piše: »V noči od ponedeljka na torek, kmalu po polnoči, se je udal tudi poveljnik trdnjave Hum. Zato je naraslo število turških ujetnikov na 5000. Prihodnje jutro sem se odpeljala z lazaretnim vozom v Tuzi. Iz hospitala je udaril silen smrad po gnilobi. V hospitalu je bil en sam zdravnik, Turek, ki je razumel nekoliko nemško. S svojim pomočnikom je ravno zajtrkoval — konjak in sladkor. Zdravnik ni hotel delati dalje, čeprav je več kakor 100 ranjenih vojakov čakalo, da bi jih preiskal in obežal. Ubogi nesrečniki so ležali napol nagi naokolo, celo po hodniku. Od črnogorskih zdravnikov ni razumel nobeden turškega. Eden od črnogorskih zdravnikov je dejal: »Turkom zamorem pomagati le malo, ker nam samim primanjkuje zdravnikov.« A ne manjka le zdravnikov, temveč tudi živil, riža in kruha. Odprla sem najprej okno in pričela nekoliko pospravljati. Po vsej dvorani so ležale že rabljene obveze, z gnijočo krvjo, zato oni strašni smrad. S pomočjo nekaterih lehk ranjenih vojakov sem napravila pred hišo grmado in sežgala smradljive obveze. Ranjenec sem preskrbela tudi sveže vode in živil, seveda le za en dan.

Ko sem se vračala na večer v Podgorico, sem srečala na cesti dolg, počasi in težavno se premikajoč sprevod žensk in otrok. Vlekli so turške bajonete in puške, ki so jih uplenili preiganim Turkom. Srečala sem tudi več frančižkanov v popolni bojni upravi in s pasovi, polnimi patroni. Cerkev je tukaj v pravem pomenu besede »vojskujoča cerkev«. Vzhičeni in radostni so mi pripovedovali patri, da so se udeležili boja in so bili popolnoma prepričani, da se bliža konec turške vlade.

Ljubljana in Kranjsko.

— Slabo poučeni kristjani. Glavna in izključna agentura za krščanstvo na Slovenskem »Slovenec« nam očita, da moramo biti pač pe-

kljski sovražniki krščanstva, ker vidimo v krvavi moriji na Balkanu strašen zločin in ker v tel križarski vojni ne vidimo čistih nagibov, s katerimi se bahajo balkanski kralji in kraljičji. Vrhunec hudobije se mu zdi, da smo v presoji te vojne enih misli s turškim vnanjim ministrom Noradunghian pašo. Ne vemo, če deli gospod Noradunghian naše misli, vemo pa, da je turški vnanji minister Noradunghian paša kristjan, mogoče celo boljši, nego so kristjani v »Slovenčevem« uredništvu, kar je o balkanskih razmerah najboljšje poučeni list očitvidno izgrešil. Ali bi bil tak greh zoper krščanstvo, ako bi bili enih misli s katoličanom Noradunghianom in ako ne soglašamo s Ferdinandom razkolnikom? Saj je klerikalni Bauchinger te dni v delegacijah celo dejal, da se morajo katoličani vprašati, kaj jim je bližje: ali islam ali razkol.

— Dr. Ravnihar in § 14. V »Sokolskem Vestniku« tarna dr. Ravnihar nad § 14, ki uničuje avstrijski parlamentarizem in dovoljuje sleherni vladi, da vlada in gospodari, kakor se ji zdi. Dr. Ravnihar pobija uporabo § 14. iz političnih nagibov, ker napravljajo vlado neodvisno od ljudske zbornice in iz pravnih razlogov, ker ga vlada krivo in nasilno tolmačijo. Socialni demokratje so predlagali da se § 14, ki je uničevalen za parlamentarizem, izloči iz avstrijske ustave in dr. Ravnihar — če nas spomin ne vara — je bil med onimi, ki so ta predlog poteptali. Ali je možato: v parlamentu za § 14, v »Sokolskem Vestniku« proti njemu? Ali je sokolsko?

— Infamija. »Sokolski Vestnik«, ki je glasilo sokolskih žup, si je dovolil hudo obrekovanje naše stranke, kateri očita zvezo s klerikalci v Mostah in v Šiški. Pisec ve natanko, da je ta trditve rečna liberalna laž, ki velja le dan, dva pred volitvami in ki se je pozneje njeni očetje sami sramujejo. »Sokolskega Vestnika« ne vprašujemo, kam je položil tolikrat naglašano napredno nepristranost sokolske organizacije, vprašamo ga le, če je taka nemarna lažljivost združljiva s sokolskimi načeli?

— Slovensko gledališče. V soboto in v nedeljo zvečer so predstavljali Sudermannovo dramo v treh dejanjih »Tiha sreča« s prav častnim uspehom. To sta bili med najlepšimi predstavami letošnje sezone, bodisi po umetniški, estetski vrednosti igre same, bodisi po uprizoritvi, ki je bila malodane vseskozi izborna. O drami sami ni toliko govoriti, zunanje dejanja ni veliko, temveč se odigrava večina v notranjosti nastopajočih oseb. Tu je predvsem lepa gospa Elizabeta soproga rektorja na vaški srednji šoli. Prišla je z gradu, je vzgojena v aristokratskih krogih, visoko naobrazena in fino čuteča ženska. Vzela je že nekoliko postaršega vdovega vaškega šolmoštra, ki ima dva dečka in slepo dekletce. Kljub temu živi pri njemu zadovoljno življenje, vsa rodbina uživa tiho sredo v sladkem miru brez hrupa in hrušča. A v tem se pojavi v ta idilični kotiček graščak Röchlitz, stari znanec gospe Elizabete, ki grozi razdejati tiho sredo, vgrabi mi iz srca mladi gospe in jo potegne s seboj v divji vihar in kalno reko življenja. Že omahuje gospa, vrženem srcu se vzbuja nekdanja zamorenja ljubezen do mladega, energičnega moža, ki vpliva nanjo z vso sugestijo svojega močnega značaja in vročega temperamenta. V zadnjem hipu pa jo premaga velika in lepa ljubezen njenega soproga, ki vse odpušča in pozablja. Otel je njen srčni mir, in z vzklikom »Tako mi je, kakor da te vidim danes prvič« — se vrže okoli vratu svojemu možu. — To dejanje je dramatiški obdelano zelo lepo, tehnika je izvrstna in kaže rutiniranega dramatika, ki zna vrlo izrabiti vse gledališke efekte. In uprizoritev pri nas je bila — kakor rečeno — jako lepa. Zlasti g. Danilo je prekosil samega sebe. Podal nam je barona

Röchlitz z veliko naravno silo, zdravim temperamentom in živo energijo. Mogoče preveč vzpleti njegova strast koncem drugega dejanja. Več notranjega ognja! Demon v duši je močnejši kakor v kretanjah in grgrajočem glasu. Vrlo mu je stala ob strani ga. Danilova ki je našla prav lepih nians in je umetniško pointirala svojo ulogo. Tretji, ali bolje — prvi v trikotu je bil g. Verovšek; igral je šolmoštra z vso ljubeznivostjo in srčno ljubeznijo. Stejem mu v nemalo zaslugi, da se je držal tako dobro vkljub temu da je bil močno prehlajen. Istotako je bila gđ. Kreisova zelo simpatična mila in nežna slepa sirotica. Pohvalno omenim tudi go. Bukšekova, g. Skrbniška, g. Buhoslava, in druge. Tempo bi bil pač lahko — nekoliko hiterjši. Režija je bila izvrstna. Vodil jo je g. Danilo

— Iz gledališke pisarne. Jutri v torek se po desetih letih prvič zopet uprizori Wagnerjeva velika opera »Večni mornar«. Zanimanje za to prvo letošnjo operno uprizoritev je toliko, da je samo še nekaj malega sedežev prostih. O »Večnem mornarju« izpregovorimo kaj več v jutrišnji številki.

— Bončarjev konkurz. Bončarjevo hišo na Poljanski cesti št. 19 je v petek na dražbi kupila štajerska eskomptna banka za 50.000 K, ista banka je kupila tudi Bončarjev mlin z vsem kompleksom v Domžalah za 53.000 K. Kje je sedaj pobegli trgovec Bončar, se še vedno ne ve. Nedavno so bile razširjene celo govorice, da je bil pred svojim begom umorjen. Ta konkurz bo menda takrat popolnoma polnjen, kadar bo pojasnjena usoda Šibenika.

— S trebulom za kruhom. V petek se je z južnega kolodvora odpeljala v Ameriko 20 Hrvatov in 8 Slovencev, nazaj pa je prišlo 140 Macedoncev in Hrvatov in 20 Slovencev. Iz Nemčije je prišlo 40 Hrvatov.

— Na potu iz gostilne umrl. Te dni okoli 8. zvečer je posestil Ignacij Grašič, 55 let stari čevljar v Seničnem, Bačdovo gostilno. Tam je popil par čaš vina in osminko žganja, naku se je podal okoli 10. domov. Gostilničar mu je še posvetil do ceste, na kar se je ta podal v temi v svoje stanovanje. Kmalu potem začuje Ribnikarjeva hči neko vpitje in klicanje na pomoč. Takoj je opozorila na to vpitje svoje stariše. Kmalu so našli Grašiča v vaškem koritu v vodi na ustih ležati. Dognalo se je, da je ponesrečeni že daljša časa bolehal na srčni napaki in ni izključeno, da je vsled novega napada iskal polajšanje pri vodnem koritu a ga je dohileta smrt.

— Poizkušeni samomor. 42letni stari brivski mojster v St. Vidu nad Ljubljano, Bernard Deležal, si je v soboto zaradi hišnega prepira v vinjenosti trikrat z britvijo prerezal vrat. Doležal je sedaj v deželni bolnici.

— Samomor 70letnega moža. Iz Kamnika poročajo, da so našli pri Prevojah obešenega 70 let starega delavca Luko Ravnikarja iz Prevalj. Vzrok samomora: revščina.

— Snurna nezgoda. Ponesrečila se je v gozdu dne 16. t. m. Marjeta Potočnik z Vrhnike. Šla je nabirat praproto, padla preko skal ter se nevarno poškodovala na glavi. Ležala je vse popoldne in vso noč nezavestna v gozdu. Šele naslednje jutro so jo dobili vso premazano, še živo v gozdu. Zavedla se ni več. Umrli je 17. t. m.

— Gluhonemi tat. V petek popoldne je opazila v hiši na Miklošičevi cesti služkinja neznanca, ko je prišel iz podstrešja. Na vprašanje, česa išče, ji ni dal nobenega odgovora in odšel dalje. Takoj mu je sledil odvetniški uradnik do Pražakove ulice, kjer je neznanec zopet zavil v hišo. O tem obveščeni stražnik je tujea posestnika aretiral. Le-ta se dela gluhonemega in je zapisal, da je leta 1889. v Inomostu rojeni mizarski pomočnik Jožef Loftrich ter, da išče dela. Pri njem so našli sekiro, dve srebrni žepni uri, čevljarjski nož, stroček za striženje

O razvoju zasebne lastnine.

Priredil L. J.

Sredi sedemnajstega stoletja so imeli na Angleškem značilen boj. Prepirali so se, ali je kraljestvo božja ali človeška ustanova. Dokazovali so to in ono, sklicevali so se na zgodovino, na cerkvene nauke in prilasčene pravice. Zmagalo pa je končno mnenje, da ni kraljestvo nič drugega nego produkt razvoja.

Sličan prepir imamo dandanes po vsem civiliziranem svetu: povsod se vprašujejo, je-li zasebna lastnina neizpremenljiva božja uredba ali pa je le produkt človeškega razvoja. Če je produkt človeškega razvoja, potem se bo še tudi v bodoče izpreminjala, zakaj tega se pač ne bo nihče upal zanikati, da vsako človeško delo nastane, uspeva in cvete, pa zopet mine.

Vse človeške uredbe, kakor so država, jezik, običaji, pravo, rodovina in verstvo, so produkt tisočintisočletnega razvoja; nastale so zaradi družabne potrebe in ne v glavi posameznika. Vse te uredbe in razmere se neprenehoma izpreminjajo, zakaj ne smejo otrpiti, ker je otroplost pogin — smrt. Vedne izpremembe v razvoju so za človeštvo to, kar je za živalsko telo: menjavanje snovi potom hrane.

Dokazati hočemo torej, da je zasebna lastnina tudi le človeška uredba in zaradi tega podložna zakonom razvoja, zakaj mora se prilagajati sodanims družabnim ali socialnim potrebam. Preden pa razpravljamo o zgodovinskem in dušeslovnem razvoju pojma o zasebni lastnini, si oglejmo, kako si je človeštvo izza dobe divjaštva do barbarstva in do naše dobe civilizirano kako se je razvil v njem, čim si je nabavilo zacije iskalo več in več virov za dobavo živil več blaga, vedno večji pohlep, da si blago tudi prisvoji.

O tem pač nihče več ne dvomi, da je človeški rod jako star. Čudovito je le to, da je bilo mogoče verjetno dokazati to važno dejstvo šele v drugi polovici devetnajstega stoletja. Najnovejša raziskavanja o stanju prvotnega človeštva nam pritrjujejo v tem, da se je človek razvil v današnje bitje z jako nizke

stopnje, prebil je dobo divjaštva, potem dobo barbarstva in se polagoma razvil do civiliziranega človeka, ki ga imamo danes pred seboj. Ves ta napredek pa je temeljil na izkušnjah, ki si jih je človek nabiral v dobah dolgega razvoja.

Naši pradedje so bili divji, nevedni in niso imeli izkušenj, poznali niso ognja, ne artikulirane govorice, ne umetnosti, a imeli so hude boje za življenski obstanek. V tem boju so se nevede borili za napredek. Borili so se pred divjimi zvermi in v tem boju so našli prvi viro stalne hrane.

Prve iznajdbe so bile najtežje, ker ljudje niso znali abstraktno misliti, to je v mislih niso imeli nobene zveze, ki bi jim pomagala do kakšnega sklepanja. Vsaka dognana izkušnja pa je bila kos temelja, na katerem se je pojavil nov napredek, toda v neizmerno dolgem času je človek napredoval le neznamno, ker so ga v napredku ovirale njegove majhne duševne sile. Pridobitve v dobi divjaštva so bile plod vztrajnega dela ob neznatnih pomočih in je potreboval človek cela razdobja, preden je dospel do nekakšne popolnosti.

Velike dobe človeškega napredovanja se nekako vjemajo s pomnoževanjem virov za pridobivanje živil. Če bi si ljudje ne bili znali nabaviti več živil, ne bi se bili mogli razviti v velike narode, in če ne bi bili našli novih virov za nabavljanje živil, ne bi se bili mogli razširjati po svetu.

Od sposobnosti, ali si bo človeštvo nabavilo dovolj živil, je bilo odvisno, če postanejo ljudje gospodarji sveta ali ne. In res! Edino človeku se je posrečilo, da se je navadil nabavljati si živila kolikor hoče. Spočetka se mu pač ni godilo nič bolje nego živalim, zakaj verovati pač smemo, da so živele naši predniki sprva po gozdih in prebivali po drevesih in se hranili s sadeži in koreninami, a ker so se preveč množili, pa so morali tudi iz gozdov na plano.

Prva umetna hrana človekova so bile ribe. Jako verjetno je tudi, da so na prvem ognju pekli ribe. Rib je bilo v tisti dobi povsod dovelj, bile so edina hrana, ki so jo utegnili dobiti kadarkoli. Poljski pridejki (žito) v pradobi

še niso bili znani, dasi so že rasli, in lov na divjačino je bil preveč nezanesljiv in nevaren, da bi se človeštvo moglo zanašati nanj kot na stalen vir za pridobivanje živil.

Ko se je človeštvo navadilo na to novo hrano, ni bilo več odvisno od podnebja in kraja; ob obrežjih morja, jezer in rek se je moglo razširati skoro po vsem svetu še v dobi divjaštva. Resnico o takih potovanjih nam potrjujejo ostanki kremenjakovega in drugega kamennitega orodja iz dobe divjaštva, ki ga najdemo po vsem svetu. Če bi se bilo človeštvo hranilo samo z divjimi sadeži, tudi ne bi bilo moglo zapustiti svojih prvotnih bivališč gozdov.

V dobi divjaštva so črpalji ljudje svoje sposobnosti in svojo moč večinoma za nabavljanje živil, in le polagoma, toda z večjo in večjo naglostjo so se dvigali s te stopnje. Polagoma, skoro neopazno so korakali naprej v dobi divjaštva od preprostega medsebojnega razumevanja s kretanjami do posameznih glasov in do artikulirane govorice, od kola, ki so ga rabili kot prvo orožje pa do bodala s kremenjakovo ostjo in slednjič do loka in pušice, do kremenjakovega noža in dleta do kamnite sekire in kamnitega kladiva, od vrhovih pletenin in košare iz trsta pa do košare, prevlečene z ilovico, ki so jo rabili za posodo in so v nji kuhali, in slednjič k lončarstvu. Izdelovali so sedaj posode, ki so trajno kljubovale tudi ognju. Učili so se plesti vrvi in vrvice iz ličja, tkati ličje, kože strojiti, iz katerih so delali obleko in strehe šotorom in slednjič so stavili hiše iz kolov ali stebrov in lubja ali desak, ki so jih klali s kamnitimi sekirami. To so iznajdbe iz dobe divjaštva.

Očitno je, da je morala biti v tej dobi zasebna lastnina še prav majhna, zakaj zemljišč in tudi poslopja so bila še skupna last, ne pa last posameznikov. Pohlep po lastnini se takrat ni še mogel buditi, ker so živila skupno nabavljali in skupno uživali in ker tudi ni bilo mnogo takih predmetov, ki bi bili budili med divjaki pohlep po osvojitvi.

Le predmeti, ki so jih posamezniki rabili samo zase, so pričeli buditi veliko strast. Najdragocenejše svoje predmete je dobil mrlič s

seboj, druga zapuščina pa je zanelila novo vprašanje, komu pripada.

Preden je človeštvo prešlo od hranjenja z ribami pa do pridelovanja žitnih pridelkov, so minile silno dolge dobe. Ta prehod je sezal daleč v dobo divjaštva, vendar je že v tisti dobi postala hrana raznovrstnejša in obilnejša, tako so n. pr. v pepelu in v pečinah že pekli korenine bogate skroba in gomolje, ki so jih vživali z divjačino, katero so sedaj že lovili z boljšim orožjem, z lokom in puščo. Iznajdba loka je morala jako vplivati na tedanje družbo; tako nekako kakor iznajdba železnega meča na barbarje in iznajdba strelnega orožja na civilizirance.

Vsi viri, po katerih so dobivali živila ljudje takrat, so bili pa jako nezanesljivi razen ribarstva, in tedaj se je vdalo človeštvo kanibalstvu ali ljudozrstvu, da si je v sili potolažilo glad. Zasedovati se še da, da je bilo ljudozrstvo splošno. Najprej so jedli najbrže samo ujetе sovražnike, toda ob lakoti so pa povživali tudi prijatelje in sorodnike. V severni Ameriki so imeli prvotni prebivalci to navado še mnogo pozneje sredi barbarske dobe.

Udomačitev živali je šele povzročila nov način življenja, ko so se pričeli ljudje pečati s pastirstvom v dolinah Mezopotamije in Indije ter na pustinja srednje Azije. Vsekakor so živali najprej udomačili nekje v teh krajih.

Na te kraje se zaradi tega tudi nanašajo vsa najstarejša sporočila in zgodovina. Ta zgodovina seza v kraje, v katerih nikakor ni bila prvotna domovina človeštva, ker so taki, da bi človeštvo v dobi divjaštva ne bi bilo moglo prebivati v njih. Tudi najnižja stopnja barbarstva še ni bila primerna za bivališča v takih krajih, marveč je bil za tedanje človeštvo še vedno gozd najprimernejše bivališče.

Ko so se pa navadili na pastirsko življenje, se s svojimi četami niso mogli več povrniti od rek v gozde, marveč navaditi so se morali pridelovati nekaj rastlin, s katerimi so hranili živino tudi nekoliko proč od step in rodovitnih travnikov.

Skoraj gotovo je torej, da so pridelovali žitne trave najprej za krmo živali. (Dalje.)

las in dr. Sumrljivega tujca, ki brezdomno ni imel v podstrešjih poštenih namenov, je policija izročila sodišču.

— **Morilec alkohol.** Pretečeni terek zvečer je pri posestniku Francetu Zagorcu pilo več mladih fantov, starih od 14 let naprej, žganje, med njimi tudi Janez Tomše, 14letni Ocepkov rejnec v Gornjem Ravneku. Okolo pol ene ponoči se je napotil Tomše v zločin, da so mu tovariši prigovarjali, da naj ostane, proti domu, da se mu mudi. Revez je pa v svoji zmedenosti zašel na vozno pot, odkoder izvažajo kmetje na Ravne. Ta pot neha med skalovjem, in tako je padel iz višine kakih 100 metrov. Jakob Dežman, cerkovnik iz Kašče, ga je našel popolnoma razbitega in mrtvega med skalovjem. Tako je zopet žganje uničilo mlado življenje.

— **Izgubljeno in najdeno.** G. Antonija Milavčeva je izgubila zlato žensko uro. — Gospod Fran Gradišar je izgubil 80 K denarja. — Postrežilec Jožef Podbregar je izgubil denarnico z 7 kronami. — Ključavničarski vajenec Vladimir Lampič je našel nekaj znamk in zaplepk. — Brivec Teodor Bugar je našel žensko ročno torbico z manjšo vsoto denarja. — Šolska učenka Emilija Carmanova je našla zlato zapestnico. — Delavka v tobačni tovarni Helena Petričeva je našla denarnico z manjšo vsoto denarja. — Železničarjeva žena Marija Ločnikarjeva je našla nekaj denarja in ga odala pri magistratu.

Kinematograf »Ideal«. Danes zadnji dan izbornega sporeda. Popoldanski spored je prve vrste, večerna drama »Mož brez vesti« je splošno ugajala. Jutri senzacijska drama »Skrivnost Monte Carla« in slajna veseligrava v D vlaklu ljubezni. V soboto »Strahi pred Bodočnostjo«.

Koroško.

— **Novorojenček na grobu.** V Beljaku je zbudila veliko zanimanje vest, da je našel grobokop na grobu pred 14 dnevi umrlega polkovnega zdravnika dr. Friderika Schillerja med cvetjem skrito truplo novorojenčka. Otok — fant — je bil dobro razvit. Truplo je bilo zavito v namizni prtič z znamko T. H. in zavito v papirnat ovoj, na katerem je tiskana tvrdka M. Pipan. Sivar je popolnoma zagorena in nimajo dosedaj še nobene sledi o materi otrokovi.

— **Utonila je v Brezah zasebnica Hema Grabarjeva.** Žena se ga je rada večkrat napila. Ob tej priliki se je vračala tudi nekoliko vsela domov in je padla v domač potok, iz katerega so jo še le drugi dan potegnili.

Za inje vesti.

VOJNA NA BALKANU.

BOLGARSKA OFENZIVA.

Sofija, 20. oktobra. Čete macedonske armade so prekoračile mejo in so se po boju polastile krajev Carevo selo in Gorna Džuma. Rodopske čete so tudi prekoračile mejo in prodrele na turško ozemlje. Čete proti Drinopolju prodirajočega armadnega zbora so pognale sovražnika na ysej črti nazaj in so zavzele Mustafa pašo.

Sofija, 20. oktobra. »Večerna pošta« poroča iz glavnega tabora, da se je akcija bolgarske armade pri zavzetju Mustafa paše izvršila zelo naglo. List meni, da odločitev pade hitreje, kakor splošno pričakujejo.

OSVOJITEV MUSTAFE PAŠE.

Sofija, 20. oktobra. Bolgarska telegrafična agentura poroča: Dva bolgarska bataljona sta zavzel v petek Mustafa pašo.

Sofija, 20. oktobra. Bolgarke čete so nasokoma zavzele Kurdkale. Število vjetnikov in ranjencev še ni znano. Kurdkale je deset kilometrov daleč od bolgarske meje in najvažnejša pozicija proti Mustafa paši. Ko so bolgarske čete zavzele Mustafa pašo, so šle v mesto med zvoki godbe in viharini pozdravi bolgarskega prebivalstva. Turška posadka v Mustafa paši, ki leži osem kilometrov zahodno od Kurdkalov in pod gorsko trdnjavo Kurdekaj, ki se jo bili Bolgari osvojili že poprej, se je pravčasno umaknila proti Drinopolju. Turki so izgubili enega častnika in tri može, Bolgari so imeli dvanaest ranjencev, ki jim je prestolonaslednik Boris lastnoročno izročil hrabrostno medaljo. Nadalje se poroča, da so osvojili Bolgari turški obmejni kraj Barakovo in mesto Džumagabale.

VARNA BOMBABARDIRANA?

Bukarešt, 19. oktobra. Vest iz Konstance poroča, da je prišel Lloydov parnik z bolgarskim poslanikom Sarafom na krovu v ondotno luko. Parnik baje ni mogel pripluti v luko Varno, ker jo turško brodogradnja bombardira.

Carigrad, 20. oktobra. Do večerja popolnoma ni prišla nobena vest, ki bi potrdila turško bombardiranje Varne.

Odjasa, 20. oktobra. Vsled vesti, da križari turško brodogradnja pred Varno, se je zopet izkrcalo 500 bolgarskih rezervistov, ki so se vkrčali za vožnjo v Varno.

S KRIŽEM IN MEČEM! — PROKLAMACIJA BOLGARSKEGA CARJA.

Sofija, 20. oktobra. »Agence Telegraphique Bulgare« poroča: Car je izdal na armado proklamacijo naslednje vsebine: Nezasišano trpljenje naših rojakov v turškem cesarstvu, ki je že dolgo nadvajalo naša srca z bridkostjo, je po pravici vznemirjalo naš narod. Ker so izčrpana vsa mirna sredstva, da bi zboljšali življenje teh mučnikov, naših sobratov, nismo kot zvesti tolažniki narodnih stremeljenj mogli ostati hladni od njihovega ječanju in smo s soglasjem ljubljenežev naroda naročili armadi, da prekorači mejo in započne boj zoper stoletnega sovraga. Naše delo je sveto in človeško. V tem prevažnem trenutku za usodo

ljubljene domovine, smo si svvesti, da je vsak član vojske uverjen o pomembnosti svojega poslanstva in da izpolni pričakovanje vsega naroda. Naprej s pomočjo križa in orožja! Pravični boj naj vodi našo pravico!

KRALJ IN PRINCI KOT OPAZOVALCI!

Sofija, 20. oktobra. Kralj in principi so se v petek odpeljali v spremstvu vrhovnega poveljnika Savora in svojih spremljevalcev z avtomobili v obmejna kraja Harmanli in Belico. Z ogledali so opazovali z višin prodiranje bolgarske armade, ki je zaporedoma osvojila, več utrjenih točk okolo Mustafa paše, ki je kmalu nato padel. Na potu je kralj srečal prve ranjene vojake, ki so bili ranjeni pri zavzetju postojanke Kurdkale. Kralj jim je častil zaradi hrabrosti in jim podelil red hrabrosti. Ko se je kralj potem s principi pomudil tudi pri generalnem štabu prve armade pri Tirnovem Sejmenu, se je zvečer vrnil v Staro Zagoro.

ZADRŽANI KORESPONDENTJE.

Sofija, 20. oktobra. Nad petdeset inozemskih korespondentov so pridržali v Sofiji in jih puste na bojišče šele tedaj, ko bo splošno prodiranje pri kraju.

BOLGARSKI ČETAŠI.

Sofija, 20. oktobra. Verjetna poročila z meje javljajo, da je iz komitelevih sredstev oborožil znani četaški voditelj Sanddasky v gorovju Pirlin 2000 macedonskih Bolgarov in zasedel z njimi postojanko pri Mehomeju, da ovira prodiranje Turkov.

TURŠKI NAPAD NA BURGAS.

Carigrad, 20. oktobra. Turki so izkrcali močne oddelke pri Imidli in Medli ob Črnem morju. Naloga teh oddelkov je, da sočasno s pomorskim napadom turškega vojnega brodogradnja napadejo bolgarski pristan Burgas.

TURŠKO PRODİRANJE.

Carigrad, 19. oktobra. »Jeni Gazetta« poroča: Turške čete so vdrle v Bolgarijo preko Timraša, prodirajo. Bolgari se umikajo(?) Velik boj pričakujejo danes pri Plovdivu. Bolgari so skušali prekoračiti mejo na različnih krajih. Turki se silovito upirajo.

Berlin, 20. oktobra. Po poročilih iz Carigrada so privedli semkaj nekaj Bolgarov, ki so bili pri obmejnih spopadih vjeti. Izročili so jih vojnemu ministrstvu.

TURŠKI VOJNI MANIFEST.

Carigrad, 20. oktobra. Sultan je izdal na vojsko in na mornarico naslednjo proklamacijo: Že več stoletij ni bilo tako važnega trenutka za našo domovino kakor sedaj. Naši sosede, s katerimi hočemo v miru živeti, so prekršili vse postavne pravice, potepali sleherni prava z nogami in ne menijo se za nasvete Evrope nas izzvali, da preprečijo uspeh naših prizadevanj za ohranitev miru. Ves narod je z ogorčenjem čul predrzne besede naših protivnikov in nalaga vam dolžnost, da odgovorite. Maščujte te besede, branite čast in pravice moje vlade in pokažite svetu, da so stare in podedovane osmanske kreposti ostale neizpremenjene in da spoštujete junaške tradicije svojih pradedov, ki so nekoč — mala hrabra četa — prišli iz Anatolije v Evropo in si osvojili obsežne zemlje, z junaštvom, nad katerim je strmel ves svet. Vaša druga dolžnost je, da pokažete red in disciplino in da ne prelivete človeške krvi brez slie, da lepo ravnate s starci, ženami in otroci, da prizanašate življenju in imetju neoboroženega prebivalstva, z onimi nesrečniki, ki se bodo bojevali zoper vas, ker morajo ubogati povelja svojih predstojnikov, ki pa v srcih svojih preklinjajo vojno in vam hočejo iskreno stiskati roko, imajte usmiljenje in pokažite civiliziranemu svetu, ki vas malo pozna, da so Osmanli eden najciviliziranejših narodov. Naprej Bog naj vas vodi do zmage!

SULTANOV ODLOK ZA VARSTVO KRISTJANOV.

Pera, 21. oktobra. Civilne in vojaške oblasti v pokrajini so dobile ukaz, da bo vsak, kdor se loti kristjanov, postavljen pred vojno sodišče in obsojen na smrt.

ABDUL HAMIDA PREPELJEJO V CARIGRAD.

Carigrad, 21. oktobra. Sultan je izdal odlok, v katerem dovoljuje prevoz prejšnjega sultana Abdul Hamida iz vile Allatini (Solun) v Carigrad.

POROČILA IZ CARIGRADA.

Carigrad, 20. oktobra. »Sabah« beleži z vso rezervo govorico o sklepih tajne pogodbe med Turčijo in Italijo z ozirom na sedanjo vojno.

Carigrad, 20. oktobra. Funkcionarja bolgarskega konzulata v Drinopolju, Siladžjeva, so prišli vsled suma, da uganja voljnostvo. Siladžjev je poskusil samomor. V Štambulju je aretirala policija Bolgara Stojana Pančidova; pri nlem so našli revolucionarne oklice na bolgarske četaše v Macedoniji.

Drinopolje, 20. oktobra. V vladnem parku sta bili položeni dve bombi, od katerih je ena eksplodirala. Dva Bolgara so aretirali.

PRIDRŽANE GRŠKE LADJE.

Carigrad, 20. oktobra. Vlada je sklenila, da izvede svoj sklep o grških parnikih. Izpuščila bo tiste parnike, ki imajo na krovu inozemsko blago. Nekaj teh ladij je že odplulo.

TURŠKA VOJNA SILA.

Berlin, 21. oktobra. »Lokalanzeiger« objavlja razgovor s članom mladoturškega odbo-

ra, ki so mu bile poverjene vojaške reči, o vojni sili Turčije: Naša vojna organizacija je umerjena na armado 1.400.000 mož. S tako močno armado smo računali z ozirom na Rusijo, nekočliko tudi z ozirom na Avstrijo in smo jo ustvarili zgolj z ozirom na take nasprotnike. Nikoli nismo mislili ob tako silnem oboroženju na male balkanske države. Le v varstvo pred vevlastjo smo žrtvovali 40 milijonov funtov skoro milijardo mark za lastno obrambo. Toliko denarja bi za te malčke nikdar ne žrtvovali! Ampak zdaj se je zgodilo. Denar je izdan in zdaj bomo uporabljali svoja sredstva tudi zoper te štiri države. Mobilizacija moštva je vseskoč združeno s težavami. Ampak doslej smo menili, da postavijo Bolgari svojo vojsko v 48 urah na noge, a pokazalo se je, da potrebujejo tri tedne. Mi bomo pripravljeni v enem mesecu, teden dni pozneje. Če bi naše mobilizirane vojne sile v odprti bitki pri Drinopolju tudi podlegle, bi imel položaj kakor l. 1870 pred Parizom, s to razliko, da bodo hitele na pomoč ogroženi prestolici ne iz zemlje izteptane čete, temveč enakovredni vojni zbori, ki so se le vsled prevleke oddaljenosti zakasnila na vojnem pozorišču. Sedaj je razmerje moči približno enako. Vojne izkušnje Osmanov niti ne precenjujem. Narobe! Vem, da so Bolgari mlad čvrst narod, ki se vračajo v zgodovino, in da imajo takl narodl silo v sebi za svet pretresujoča dejanja. Tudi Osmanli smo bili pri prvem pohodu mlad, neporabljen narod, ki je prav za to porazil z vsemi kulturnimi pridobitvami oborožene krščanske narode.

TURŠKA POROČILA O ZMAGAH.

Carigrad, 19. oktobra. Včeraj popoldne so hotele bolgarske bojne sile prodirati severno od Kirdžallija v smeri proti Dognušu in Kešelju. Turške čete so jih vrgle nazaj, nakar so Turki prešli v ofenzivo in zasedli bolgarsko postojanko Harmanlepi. Pri Varli je zadelo turško brodogradnja na bolgarske torpedovke in jih prisililo, da so se umaknile v luko.

BLOKADA PREVEZE.

Atene, 20. oktobra. Grško brodogradnja je blokiralo Prevezo. Druga divizija grškega brodogradnja ostane na Egejskem morju in ima nalogo, da ovira prevoz anatolskih čet v Evropo.

PRODİRANJE GRŠKE ARMADE.

Atene, 20. oktobra. Tesalska armada je pri Ropani prekoračila turško mejo, ne da bi bila naletela na odpor. Druga divizija je obkolila Elasono, ki se more držati le še nekaj ur. Hudo bitko je pričakovati pri Servjetopasu, kjer je zbranih do 30.000 turškega vojaštva. Manjše praske so se vnele pri Menuli in Purnastepe.

PROKLAMACIJA GRŠKEGA KRALJA.

Atene, 20. oktobra. V poslanski zbornici je bila prečitana naslednja kraljeva proklamacija: Svete dolžnosti napram domovini in napram bratom-zaveznikom ter človečanska čutila so odločila vlado, ko so bili vsi naši napori za ohranitev miru brezuspešni, da je posegla po orožju, da končalo stoletne bridkosti krščanskega prebivalstva pod turškim jarmom in da postane deležno človečanskih pravic. Oborožena začenja Grška to sveto vojno za pravico in za svobodo zatiranih narodov v orijentu, združena z zavezniki, ki jih navdajajo enaki občutki in družijo skupne dolžnosti. Naša armada se dobro zaveda svojih dolžnosti napram narodu in napram krščanstvu. Spominjajoča se svojih tradicij začenja vojno v ponosni zavesti svoje moralne veljave in v trdnem uverjenju, da s svojo krvjo pribori svobodo zatiranim. Grška gre z združenimi državami za skupnim ciljem. Proseč pomoči vsemogočnega v tej pravični vojni za kulturo kliče: Slava Grški! Slava narodu!

Nato je ob vihnem odobravanju patriotične zbornice govoril minister vnanih zadev. Izvajal je: Naglica balkanskih držav, ki nad njo strinja Evropa in Turčija, se je rodila iz spoznanja skupne nevarnosti, ki preti balkanskim narodom od politike carigradske vlade, in pa vsled rastoče anarhije v makedonskem vilajetu. Redkokdaj je plemenitejši in vzvišenejši cilj združil vlade k skupnemu delu. Moralna sila, ki druži štiri države, pomnožuje njih materialno moč, da so v štirinajstih dneh postavile na noge 600.000 mož. Ne dvomimo, da se postavijo vsi kulturni narodi na stran balkanskih držav, ki so pokazale, da so politično in moralno dovolj razvite za obrambo civilizacije.

PRETIRANA IN IZMIŠLJENA SRBSKA POROČILA.

Belgrad, 20. oktobra. Belgrajsko časopisje si naravnost izmišlja neverjetne vesti s srbskega bojišča, ki prihajajo tudi v tuje liste. Zdal je vlada zagrozila, da bo ustavila vse liste, ki begajo in zmagajo javnost za neresničnimi vestmi.

URADNO POROČILO O SRBSKEM PRODİRANJU.

Belgrad, 20. oktobra. Srbski generalni štab je izdal sledeče uradno poročilo o prodiranju srbske vojske: Srbska vojska je včeraj na več krajih prekoračila turško mejo. Ko je prišla v Žibevce pri Ristovcu je našla vsa turška uradna poslopja prazna. Turki so odnesli s seboj vse uradne spise in tudi brzoglavne aparate iz poštnega urada. V skladiščih je našla srbska vojska ogromne zaloge premoga za lokomotive. Turki so most pri Kruševcl podminirali, toda načrt se jim je le deloma posrečil. Most je zadobil samo manjše poškodbe, katere so srbski vojaki takoj popravili, tako da je most sedaj zopet popolnoma poraben. Sploh pa Turki pri umikanju podirajo vse mostove; zlasti veliko mostov so podrli v novopazarskem Sandžaku. Most pri Bulanovcu, ki vodi čez Moravo in le velikega

strategičnega pomena, je uničilo 500 Albancev. Naši vojaki so Albance pregnali in brez posebnega boja most zavzeli.

SRBSKO PRODİRANJE.

Belgrad, 20. oktobra. Uradna poročila javljajo, da se je začelo včeraj jutraj prodiranje srbske armade ob vsej srbsko-turški meji.

Belgrad, 20. oktobra. Prestolonaslednik Aleksander je zapustil niš, da prevzame »poveljstvo« nad armado ob Moravi.

S SRBSKEGA BOJIŠČA.

Belgrad, 20. oktobra. Na uradnem srbskem mestu označujejo carigradska poročila o prodiranju turških čet na srbsko ozemlje in o ogrožanju Kuržumije za santastično iznajdbo.

Odkar so bili pri Ristovcu in Prepolcu odbiti vpadi na srbsko ozemlje, turške čete niso mogle več prestopiti srbske meje.

Belgrad, 20. oktobra. Zadnja poročila javljajo, da je bila južno od Prepolca šestindvajset mož močna srbska četaška skupina popolnoma uničena.

OBMEJNI BOJI.

Carigrad, 20. oktobra. Na vsej srbski in bolgarski meji so boji. Zelo hudi boji se bijejo med Potpotom in Kuržumijem severno od Prištine.

TURKI PREKORACILI SRBSKO MEJO.

Carigrad, 20. oktobra. Turške čete, ki so si jim pridružili albanski prostovoljci pod vodstvom bivšega poslanca Hasan bega in Zelnulaha se oddle proti Podujevlj. V hudem boju so pognale Srbe čez mejo. Turške čete so prekoračile mejo pri Banicki. Srbi so se razkropili na vse strani. Turške čete so prodrele do Kuržumije in ga obkolili. Srbi imajo velike izgube; en častnik in več vojakov je vjetih. — Tudi pri Prepolcu so Turki pognali srbske čete nazaj čez mejo.

S ČRNOGORSKEGA BOJIŠČA.

Podgorica, 20. oktobra. Albanski voditelj Sahvim beg je hitel z 2000 Arnavti iz Plav proti Beranamu, da prežene črnogorske osvobodilce. Na poti so ga napadle čete črnogorske severne kolone iz zasede in v obupnem boju uničile skoro ves oddetek. Sahvim bega in 280 Albancev so Črnogorci vjeli in odvedli v Podgorico.

MALISORI ODPADAJO K TURKOM?

Carigrad, 20. oktobra. »Jeni Gazetta« poroča, da so Malisori prisegli, da se pridružijo turškim četam.

TURŠKE ZMAGE PRI ZASTREBCU.

Carigrad, 20. oktobra. »Ikdam« poroča: Črnogorci so napadli turške čete pri Zastrebci, a so bili odbiti z velikimi izgubami; po ojačenju so ponovili svoj napad, a zopet brezuspešno. Turki so zasledovali črnogorske čete in vjeli enega črnogorskega častnika in 80 vojakov. Nato so bili vtretjič odbiti.

NEMŠKI SOCIALISTI ZOPER VOJNO. ORJŠKA DEMONSTRACIJA V BERLINU.

Berlin, 20. oktobra. Danes se je vršila v Treptovskem parku v Berlinu demonstracija zoper vojno, ki jo je sklicala nemška socialna demokracija. Udeležba delavskih množic iz Berlina je bila ogromna in prekaša vse dosežanje demonstracije. S tribun, ki so bile postavljene v parku, so se govorniki v ostrih besedah izjavljali zoper balkansko vojno. Resolucija, ki je bila z velikim navdušenjem sprejeta, svarja evropske vlade, da zaneso balkanski požar na evropska tla, protestira zoper krivični volilni red na Pruskem in spominja vladajoče kroge na rastočo draginjo.

SLOVANSKI KOMITE ZA BALKANSKE SLOVANE.

Moskva, 20. oktobra. Slovanski komite je izdelal oklic na rusko družbo in sklenil, da organizira zbirko za zdravniško pomoč na Balkanu.

JUSTH ODLOŽIL TAJNO SVETNIŠTVO.

Budimpešta, 20. oktobra. Justh je dobil od ministrskega predsednika obvestilo, da ga je cesar dal na lastno prošnjo črtati iz imenika tajnih svetnikov.

VOJAŠKA DIKTATURA NA HRVAŠKEM.

Dunaj, 20. oktobra. V merodajnih krogih zavračajo vesti o vojaški diktaturi na Hrvaškem kot neresnične.

NOVI DEŽELNI PREDSEDNIK NA KOROŠKEM.

Dunaj, 20. oktobra. Koroški deželni predsednik baron Hein odide z velikim križcem Franc Jožefovega reda v pokoj in na njegovo mesto bo imenovan sekijski načelnih v notranjem ministrstvu baron dr. Alfrd Frieß-Skene, ki postane ob tej priliki tajni svetnik.

! Pošljite naročnino, če je še niste! !

Petrolejski monopol.

Načrt nemške vlade.

Socialistično načelo, da se mora zlomiti privatni monopol, pa bodisi zemljiški ali rudniški in veleindustrijski, ter se nadomestiti z državnim, prodira in resnica, ki jo socialisti

vedno in vedno oznanjujemo, da je sramotno za človeštvo, da je ima nekaj oseb z ogromnimi blagajnami in kosmato vestjo na vrvi, ta resnica si krči pot navzgor in navzdol, med naše pristaše in naše načelne nasprotnike.

Iz Nemčije prihaja pravkar vest, da predloži vlada državnemu zboru takoj ob začetku zasedanja zakonski načrt o odpravi privatnega monopola Rockefellerjevega petrolejskega trsta z državnim petrolejskim monopolom. Gospodarski dobiček, ki ga bo imela Nemčija, če preide privatni monopol zloglasne Rockefellerjeve družbe Standard Oil Company v državni monopol, bo znašal na leto 10 milijonov mark. Načelno pa pomenja ta sklep še mnogo več: država bo rešila konzumente davkov, ki jih morajo plačevati nekaterim kapitalistom. S tem torej priznava, da obsoja tudi država ono brezmejno izsesavanje konzumentov, ne samo od petrolejskih baronov, temveč tudi od industrijskih in rudniških, ter prav tako od agrarcev. Če je rekla a, bo morala reči tudi b.

Petrolejski monopol Standard Oil Company je postal tako svetovno močoven prvič zato, ker so bili njegovi ustanovitelji res genialni organizatorji, drugi pa zato, ker jim ni bilo nobeno sredstvo premočno pošteno, ker niso poznali nobenih obzirov ne do trgovine, ne do konzumentov. V nekem procesu proti Standard Oil Company je dejal zastopnik državne oblasti, da je družba glede izkoriščanja, glede zlorabe popolnoma osamljena v trgovinski zgodovini Amerike. V pravem pomenu besede so ustanovili petrolejski trust preko mrličev. Z brezprimerno sirovo silo je poteptal trust vse, kar se mu je zoperstavljalo na potu. Pred vsem si je trust prilastil prometna sredstva, zlasti cevne naprave. S tem je prisilil proizvajalce petroleja, da so mu prodajali petrolej za ceno, ki jo je določil trust: kdor se ni uklonil, ta se je lahko mirno utopil v svojem petroleju. Konkurenti je spravil s poti s tem, da je cene nizko nastavljal in da ni imel konkurent druge izbire, kakor pridružiti se trustu, ali pa prenehati s proizvodnjo. Torej naboj umazana konkurenca, ki si jo moremo misliti.

Trust na ni imel dovolj na ameriškem monopolu, stegnil je svoje pchlepne roke tudi v Evropo. Vsem nam je še v živem spominu, kako krčevito so se branili galški proizvajalci petroleja ameriških kremljev. Ali tudi to nam je še v živem spominu, kaj so nasvetovali socialno demokratični poslanci vladi v obrambo. A naša vlada, ki pripravila in dela vsako nujno zadevo tako dolgo kakor Noe barko, ni znala storiti drugega, nego da je pokupila nekaj vagonov petroleja za železnice. Da pa bi takrat nastopila odločno, da bi jo takrat vodila skrb za konzumente, in si z razlastitvijo pridobila petrolejski monopol, bi vsaj enkrat napravila nekaj, kar bi bilo resnično gospodarsko napredno. Ali pri nas se godi konzumentom pač tako dobro, da z lehkoto plačujejo davke ne le državi, temveč tudi kapitalistom.

Načrt nemške vlade je sledeči: nekaj posetnikov petrolejskih vrelcev v Galiciji, na Ruskem, v Romaniji, in celo v Ameriki je, ki si jih trust doslej — še ni mogel podvreči. Na teh neodvisnih producentih temelji ves načrt. Petrolejsko veletrgovino odzame vlada družbam, ki so odvisne od ameriškega trsta in jo izroči neodvisni, pod nadzorstvom vlade stoječi družbi. Tako bo nastala nakupna centrala, katere moč bo moral upoštevati tudi trust. Nakupna centrala bi sklepala z neodvisnimi proizvajalci dolgotrajne dobavne pogodbe, ki bi zagotovile proizvajalcu samostojnost in njihova proizvajalca moč bi bila utrjena, ker bi delali v zavesti, da oddajo lahko petrolej. Nakupna centrala bi tudi gradila cevne naprave ali druga transportna sredstva in bi na ta način približala neodvisne proizvajalce Nemčiji.

Nakupna centrala bo privatno kapitalistično podjetje, ki ga ne bodo vodili uradniki, temveč trgovci, vlada pa bo izvrševala natančno nadzorstvo, če bo potreba tudi državni zbor in bo imela tudi del dobička. Za državni petrolejski monopol bo približno treba 60 do 80 milijonov mark.

Načrt je sicer polovičarski in nekam plah, a vendar izredno važen, ker lomi absolutizem kapitalistične organizacije v veliki industrijski panogi in hodi pot, ki so jo socialni demokratje že davno odkazali uspešnemu boju zoper kartele in truste.

Novice.

* Čajna kuhinja za delavce. Tovarna za izdelovanje orodja, Loewe in Komp., v Berlinu, je že pred dvajsetimi leti ustanovila za svoje delavce čajno kuhinjo. V teku let so jo morali že izdatno povečati, ker se je delavstvu vedno bolj priljubila. Največ čaja iztočijo v polletnih mesecih, zlasti od junija do avgusta. V avgustu iztočijo povprečno vsako leto 20.500 litrov čaja. A tudi v zimskih mesecih je iztoč prav izdaten. Povprečno so iztočili v decembru 16.268 litrov. Iz leta 1911 navajamo sledeče zanimive podatke: Vse leto se je iztočilo nad 452 tisoč litrov čaja, za 85 letov več kakor prejšnje leto. Povprečno je prišlo na enega delavca 170 litrov, na vsak dan na vsakega delavca pol litra. Dlavci so si prihranili s tem, da so pili čaj namesto piva stot isoč kron, ker stane liter piva 30 vinarjev, liter čaja le 10 vi-

narjev. V dvajsetih letih znaša prihranek 1 milijon dvesto tisoč kron. V resnici je prihranek še večji, ker znano je, da pivo ne ugasi žeje, temveč povzroča le še hujšo žejo. Oni, ki izpije pol litra čaja, bi prav gotovo izpil več kakor pol litra piva.

* Agitacijsko potovanje za žensko volilno pravico. Slaboglasne angleške sufražetke so si izmislile novo agitacijsko sredstvo: potovale bodo peš iz Londona v Edinburg, 400 angleških milj, oblečene v temnorjave obleke, na klobukih pa zelene kokarde. Vsak dan bodo prehodile 10 milj, razen nedelj in upajo dospeti 16. novembra v Edinburg. V vsakem kraju, kjer se bodo ustavile, bodo seveda agitirale za žensko volilno pravico in pobirale podpise za peticijo Asquithovi ženi.

* Španski socialisti in republikanci. Španski strankin zbor, ki je bil pred kratkim v Madridu, je sklepal tudi o zvezi socialistov in republikancev, ki je bila ustanovljena pred tremi leti po Ferrerjevem umoru. Namen takratne zveze je bil: zabranitev, da se klerikalec Maurra povrne na ministrsko mesto in nadomestitev monarhije z republiko. Strankin zbor je sprejel po dolgi debati resolucijo sodrugov Priete in Perezague, ki zahteva obstoj zveze socialistov in republikancev. Cilj zveze je predvsem, da pade monarhija.

* Sodrugi Zeretelli izpuščen iz ječe. Iz Peterburga poročajo: Sodrugi Zeretelli, poslanec izza druge dume, ki je bil v veleizdajniškem procesu obsojen na 5 let zapora v strašni, ruski katorgi, je prestal svojo kazen. Sedaj so ga odvedli iz Nikolajevga v Sibirijo, kjer bo moral ostati do konca svojega življenja pod vednim policijskim nadzorstvom. Tako zahteva ruska »postava«. Enaka usoda je zadela tudi vse ostale socialno demokratične poslance izza druge dume. V tretji dumi so zahtevali socialno demokratični poslanci obnovev procesa. Njihova zahteva je ostala le zahteva. Ko se bo sešla nova дума, bodo zahtevali socialno demokratični poslanci zopet obnovev procesa.

* S črnogorskega bojišča. Vojni poročevalec angleškega lista »Daily Mirror« poroča svojemu listu: »Kadar človek vidi, kako majhna sredstva ima Črna gora na razpolago za svoje ranjence, tedaj se šele prav živo zaveda cene, ki jo plačuje ljudstvo v tej vojni. Pretresljivi prizori so se odigrali v slabo opremljenem črnogorskem hospitalu. En sam zdravnik, kraljev telesni zdravnik je opravljal vse delo. Noč in dan je delal s pomočjo enega moškega in ene ženske. Bil sem navzoč pri preiskavi, ki jo je izvršil zdravnik na težko ranjenemu vojaku, ki so ga pripeljali na konju z bojišča. Ranjeni vojak je ležal na dolgi mizi v prostoru, podobnemu bolj podu nego hospitalu. V prsih je imel kroglico. Zdravnik ga je takoj operiral in mu vzel prav spretno kroglico iz prsi. Stanje ranjenega je obupno. Občudoval sem vojaka, ki se je tako junaško zadržal med operacijo. Niti enkrat ni zastokal, niti enega glasu ni bilo slišati, le na obrazu se mu je videlo, koliko da trpi. Zdravnik je odpravil 12 ranjencev v teknu ene ure. Strmel sem nad njegovo nenavadno spretnostjo. Nedostajanje vseh pomožnih sredstev je zelo občutljivo. Nimajo urejene ambulanice, zato tudi ne morejo poiskati vseh ranjencev. Mnogo ranjencev umrje brez pomoči. Okolo sto vojakov je že mrtvih. 378 težko ranjenih so prepeljali v lazaret v Podgorici. Vsi moški od 18. do 65. leta so pri armadi. V mestih so ostali le oni, ki so za upravo neobhodno potrebni. Črnogorke kažejo nenavaden pogum. Na vozi, v katere so vprčeni volji, vozijo na bojišče streljivo in živež.

* Tiszova »priljubljenost«. Noben ogrski politik ni tako sovražen, kakor nasilni predsednik ogrske zbornice, grof Štefan Tisza. Pretečeni teden je bil Tisza tri dni pri svojem sorodniku, poslancu Zeyku, v Kološvaru. Njegov odhod je bil uprizorjen na sledeči način: pred Zeykovo hišo je bilo ob odhodni uri dve vrsti orožnikov, 50 policistov na konjih, 50 policistov brez konj, večje število budimpeštanskih in kološvarskih detektivov, ter mnogo kološvarskih policistov v civilni obleki, ki so se pomešali med množico. Ob 1. popoldne so pridržali iz Zeykove hiše trije vozovi. V zadnjem je sedel Tisza s soprogo. Policisti na konjih so jezdili ves čas ob množici, ki je vzlic temu »pozdravljal« Tiszo s primernimi klicji kakor: »Izdajica! Na vislice z njim! Le pod varstvom orožnikov si apa na cesto!« Orožniki na konjih so jezdili ob Tiszovem vozu. Na glavnem trgu je priletel kamen proti Tiszi, ki je sfrčal prav tik Tiszove glave. Tisza je zasmehljivo privzdignil klobuk, kar je množico še bolj razjarilo. Nekaj demonstrantov je hotelo po krajši poti z izvoščeki priti na peron, ali na kolodvoru niso izdajali peronskih vstopnic. Ko se je pripeljal Tisza na kolodvor, so se zaslili ostri žvižgi in ogorčeni klici »Abzug«, med tem ko so detektivski kričali »eljen«. V vlak je stopilo tudi več detektivov in policistov, ki so spremljali Tiszo na potovanju. Ob progi so stali skoz in skoz orožniki.

* Gluhonem vohun. Vohunjenje za vohuni je zopet zahtevalo žrtev. Straža v Podgorcah je ustrelila doždevnega vohuna Rocyskija, o katerem so pozneje dognali, da je gluhonem.

* Belgijsko delavstvo pripravlja za 12. november, ko bo otvorjen državni zbor, po vsej

deželni shode. Shodov bo najmanj 1000 za enako in splošno volilno pravico. V Bruslju bo pol-dnevna demonstracijska stavka. Delavstvo bo spremilo socialno demokratične poslance do zbornice.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Pozor!

Pozor!

V bližini Ljubljane se odda dobro vpeljana

sedlarsko obrt

z vsem orodjem po jako nizki ceni. Naslov uravništvu tega lista.

Kovaški pomočniki

kateri so zmožni tudi na pramožu delati se sprejmejo v tovarni vozov

Peter Keršič, Sp. Siška pri Ljubljani.

Ali ste pokusili posebno

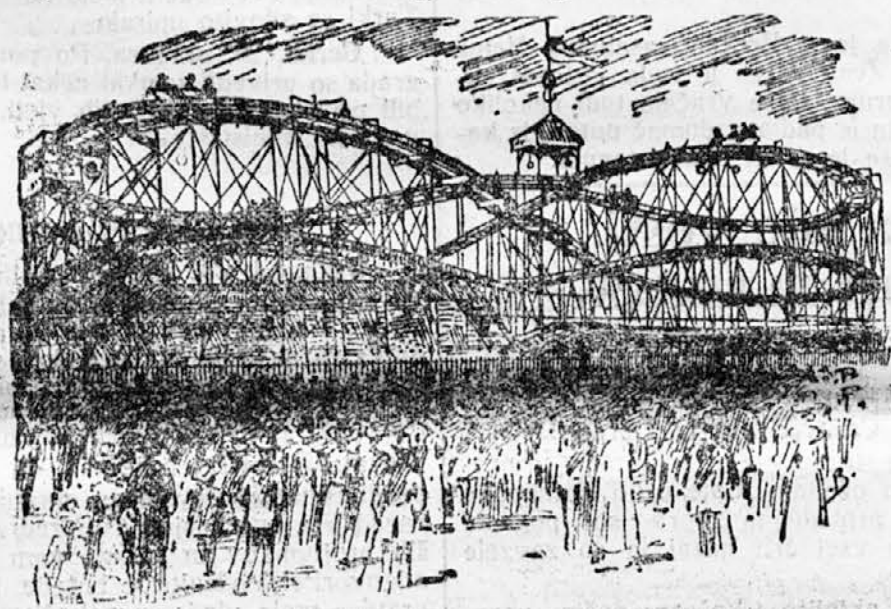
specialiteto

likerja

zdravnik želodca

Lattermanov drevored. Za kratek čas žezmice (drčalnica). Odprto je od danes naprej.

Samo kratek čas

Samo kratek čas

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4;
" Krakovski nasip 10;
" Vodmat, Bohoričeva ulica;
Siška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši)
Celovška cesta 1;

Vič-Glince: Tržaška cesta;
Jesenice: »pri Ferjanu«;
Jesenice-Fužine: na Savi, »pri Mengerju«;
Koroška Bela: »pri Pristavcu«;
Tržič: »Pot na Bistrico«.

Lastna pekarna je v Siški, Celovška cesta 1. — Osrednja pisarna: v Siški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštni predal 13 (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Cekovni in klerinski račun za denarni promet: št. 75.383 c. kr. poštne hranilnice.

Član društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglasiti bodisi v kaki prodajalni bodisi v pisarni. Pristopnina znaša 1 K delež 30 K.

Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909.	K 2035—	(prvo leto)
" 1910.	" 11365-25	
" 1911.	" 16610-45	
Skupaj	K 30010-70	

Hranilne vloge zadrušnikov se obrestujejo po 5 odstotkov od dne vloge do dne dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdu podpisanim po najmanj enem članu načelstva ter prodajalnega poslovdje.

Nadzorstvo.

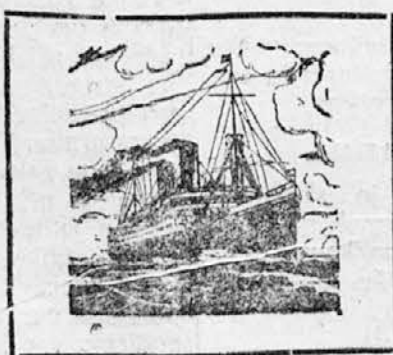
Načelstvo.

Potniki
v severno in južno AMERIKO

se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi

Avstro-Amerikana

Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro

z najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtnicama, električno razsvetljavo, brezžičnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, posteljo, kopelj itd.

Odhod parnikov:

v sev. Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni. Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Stajersko in Koroško:

SIMON KMETETZ, Ljubljana,

Kolodvorska ulica šte. 26.